

Справа „Райчінов проти Болгарії”

(„*Raichinov v. Bulgaria*”)

У рішенні, ухваленому 20 квітня 2006 року у справі “*Райчінов проти Болгарії*”, Суд постановив, що

- було порушено ст. 10 Конвенції.

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявнику 23 євро на відшкодування матеріальної шкоди, 2000 євро як компенсацію моральної шкоди і 1500 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявник Крісто Пешев Райчінов є громадянином Болгарії, народився 1936 року і мешкає у м. Софії. Підчас подій, про які йдеться у справі, він посідав посаду керівника відділу з фінансового та матеріально-технічного забезпечення судової системи (структурного підрозділу у складі Міністерства юстиції).

У грудні 1993 року заявник брав участь у засіданні Верховної судової ради, на якому обговорювалися бюджетні питання. Заявник, доповідаючи, сказав поміж іншого: “Ви вирішили доручити упорядкування певних фінансових справ п. С. Як на мене, він не є чистою особою...”. Далі він додав: “Я можу довести це”. П. С. був заступником Генерального прокурора. І п. С., і Генеральний прокурор брали участь у згаданому засіданні. У відповідь на слова заявника, Генеральний прокурор наказав провести відповідне службове розслідування, маючи намір порушити проти п. Райчінова кримінальну справу у разі непідтвердження його заяви.

Після проведення прокурорської перевірки заявника було притягнуто до суду за звинуваченням у вчиненні образи посадової особи. Суд, який розглядав цю справу, дійшов висновку, що заява п. Райчінова принижувала гідність п. С. Суд визнав заявника винним у вчиненні образи, зобов’язавши його публічно вибачитись перед п. С. та сплатити штраф у розмірі 3000 болгарських левів. Апеляційний суд підтримав зазначений вирок. П. С. не брав участі у процесі. Він не звертався із позовом про стягнення із заявника компенсації будь-якої моральної шкоди.

Штраф заявник сплатив. А публічне вибачення так і не відбулося у зв’язку зі спливом строку, відведеного законом на його виконання.

Зміст рішення Суду

Заявник скаржився на те, що його засудили за виголошення своєї власної думки про заступника Генерального прокурора. Він стверджував, що засудження порушувало його право на свободу вираження поглядів.

Суд спочатку зауважив, що потерпілим від образи був чільний високопосадовець. Суд нагадав, що обсяг критики, яка може бути спрямована проти такої особи, є хоча й не безмежним, однак значно ширшим, ніж стосовно приватної особи. Суд звернув увагу на те, що зауваження заявника прозвучали у присутності невеликої аудиторії – на засіданні, яке проходило за зачиненими дверима. А відтак, коментар заявника не міг ані перешкоджати, ані жодним чином загрожувати виконанню п. С. своїх службових обов'язків. Суд зрештою дійшов висновку про те, що можливі негативні наслідки для репутації п. С. були незначні, якщо не вважати, що їх взагалі не було.

Більше того, Суд відзначив, що міркування заявника про п. С. можна розглядати як вклад у дебати щодо питання загального значення. А вираження таких поглядів, як Суд неодноразово підкреслював, потребує посиленого захисту з боку ст. 10 Конвенції. До того ж, виглядало на те, що відповідне зауваження п. Райчінова не було безпідставним, оскільки, як стверджував сам заявник, ґрунтувалось на матеріалах, які він обіцяв надати.

Важливою обставиною для вирішення цієї справи, на думку Суду, було те, що до заявника було застосоване не цивільне чи дисциплінарне стягнення, а саме кримінальне покарання.

Суд далі зауважив, що кримінальну справу проти заявника було порушено за наполяганням шефа п. С. – Генерального прокурора, а сам заявник не приєднався до справи як сторона процесу. До того ж, п. С. не звернувся з позовом про компенсацію моральної шкоди, якої він міг зазнати. У зв'язку з цим Суд відзначив, що нещодавно до Кримінального-процесуального кодексу Болгарії було внесено зміни. Відповідно до нових положень, переслідування за такий злочин, як образа, може бути розпочато лише в порядку приватного звинувачення, без жодних винятків.

З огляду на те, що п. Райчінов висловив своє зауваження усно, а не письмово, Суд дійшов висновку, що реакція Генерального прокурора, яка виявилася у порушенні кримінальної справи щодо заявника, була непропорційною. Суд вказав, що ті, хто володіє владою, займає домінуюче становище у суспільстві. І таке становище зобов'язує їх обмежувати себе у використанні кримінально-правових засобів захисту своєї репутації. Особливо ж це стосується тих випадків, коли доступними є інші,

“м’якші” засоби реагування на невиправдану критику опонентів. Суд зауважив, що засудження п. Райчінова виявилось у призначенні йому найменшої міри покарання. Попри те, Суд наголосив на тому, що це засудження все одно призвело до виникнення у заявника офіційно зареєстрованої судимості.

Суд зрештою дійшов висновку, що обмеження заявника у свободі вираження своїх поглядів не відповідало жодній нагальній соціальній потребі. Відтак немає підстав вважати це обмеження необхідним у демократичному суспільстві. Тому Суд постановив, що мало місце порушення ст. 10 Конвенції.